

Múzeá v súčasnej situácii

V rámci podujatia Noc múzeí a galérií, ktoré sa konalo pri príležitosti Medzinárodného dňa múzeí 14. 5. 2011 mala verejnosť možnosť vidieť a zažiť bohatú ponuku aktivít týchto inštitúcií. Úspech tohto už tradičného podujatia a nasadenie pracovníkov múzeí pri jeho realizácii môže u verejnosti vytvárať dojem, že múzeá v súčasnosti bez problémov zvládajú riešenie svojich úloh. Skutočnosť je však iná a väčšina týchto inštitúcií zápasí so značnými ťažkosťami komplikujúcimi vykonávanie ich základného poslania. Preto považujeme za potrebné upozorniť spoločnosť i zriaďovateľov aj na túto druhú, menej pôsobivú stránku činnosti múzeí.

Na základe analýzy súčasnej situácie v múzeách na Slovensku upozorňujeme na dlhodobu neriešenú problémovú oblasť, ktoré negatívne vplyvajú na činnosť týchto inštitúcií a vypuklo sa prejavujú v súčasnej hospodárskej situácii. Aj napriek pozitívnym krokom zo strany Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (možnosť poskytovania dotácií, podpora elektronickej evidencie zbierok, digitalizácia zbierkových predmetov, v rámci ktorej je časť finančných prostriedkov vyčlenená aj na ich odbornú ochranu a deklarovaný záujem o riešenie problémov v tejto oblasti) a snahy zriaďovateľov o zabezpečenie tých najnutnejších výdavkov sa na výsledkoch činnosti múzeí podpisuje dlhodobé zanedbávanie systémového riešenia a finančné podhodnotenie základných oblastí múzejnej činnosti. Následkom tejto situácie sa nevytvárajú podmienky pre systematickú prácu a jej dostatočné technické i personálne zabezpečenie.

- Akvizičná činnosť

Jednou zo základných úloh týchto inštitúcií je získavanie zbierkových predmetov. Za súčasnej finančnej situácie nie je možné systematicky podľa akvizičných plánov jednotlivých múzeí dopĺňať jestvujúce respektíve vytvárať nové zbierkové fondy a tak kvalitatívne zhodnocovať a rozširovať dokumentáciu kultúrnych a hospodárskych dejín a prírodného bohatstva na Slovensku.

- Odborná starostlivosť o zbierkové predmety (uloženie zbierok a zariadenie depozitárov, konzervovanie, reštaurovanie a preparovanie predmetov)

Na túto činnosť sa v súčasnosti vynakladajú minimálne finančné prostriedky, múzeá nie sú dostatočne vybavené personálne ani technicky, absentuje odborné pracovisko na školenie pracovníkov vykonávajúcich túto špecifickú činnosť.

- Stav sídelných objektov

Múzeá na Slovensku v drvivej väčšine prípadov sídlia v budovách pôvodne postavených na iné účely. Mnohé z týchto budov sú historické a viaceré dokonca kultúrne pamiatky. Ich rekonštrukcia a prispôbenie súčasným požiadavkám na uloženie zbierok a prezentačné účely si vyžaduje značné finančné výdavky. Jednou z možností získavania financií sú prostriedky z Európskej únie – tie však majú nastavené kritériá (napríklad návštevnosť), ktoré nie sú schopné splniť múzeá v okrajových regiónoch Slovenska. Špecifický problém majú múzeá zriadené samosprávami – samosprávy musia riešiť predovšetkým problémy súvisiace so školstvom, zdravotníctvom či dopravou a teda nemajú finančné prostriedky na plné hradenie náročných rekonštrukcií.

- Personálne zabezpečenie

Nezanedbateľným problémom je postavenie odborných pracovníkov múzeí. Vo veľkej väčšine sa jedná o vysokoškolsky kvalifikovaných odborníkov, ktorých prvoradou úlohou je odborná správa zverených zbierok a jej prezentácia. Táto činnosť je však

zriaďovateľmi podhodnocovaná, odborné pozície zanikajú, vznikajú kumulované funkcie, znemožňujúce vykonávanie úzko špecializovanej činnosti akou je múzejná práca. Do popredia sa dostáva požiadavka kvantity často bez ohľadu na kvalitu. Množstvo úloh narastá a finančné ohodnotenie výrazne zaostáva za priemernou mzdou v hospodárstve SR.

Zväz múzeí na Slovensku navrhuje viaceré možnosti riešenia tohto problému:

- Vzhľadom k tomu, že múzeá spravujú zbierkové predmety tvoriace kultúrne a prírodné dedičstvo Slovenska bez ohľadu na ich zriaďovateľa, žiadame navýšiť finančné prostriedky do Dotačného systému MK SR na programy týkajúce múzeí a galérií, najmä na ochranu zbierkových predmetov, vrátane rozšírenia oprávnených žiadateľov aj o múzeá spravované inými rezortmi.
- Prehodnotiť kritériá určujúce oprávnených žiadateľov zo Štrukturálnych fondov Európskej únie tak, aby sa podstatne vyššie percento zriaďovateľov múzeí mohlo zapojiť do pripravovaných európskych výziev.
- Pripraviť legislatívne podmienky pre systematizáciu odbornej činnosti v múzeách, ktorej cieľom by bolo jednoznačné definovanie odborných múzejných činností tak, aby múzeum bez ohľadu na zriaďovateľa mohlo profesionálne vykonávať všetky zákonom požadované odborné činnosti.
- Apelujeme na zriaďovateľov, aby pristúpili k systémovým opatreniam zohľadňujúcim základné poslanie múzeí. Kultúra môže v najbližších rokoch zohrať významnú úlohu pri rozvoji našej krajiny a posilniť jej konkurencieschopnosť. Preto je potrebné stimulovať a zabezpečiť fungovanie inštitúcií, ktoré sa svojimi aktivitami podieľajú formou uchovávaní a prezentácie nášho kultúrneho dedičstva na tomto procese. Aby nedochádzalo k situáciám, kedy na základe analýzy v rámci ekonomickej úspory je napríklad navrhnuté jedno z našich najvýznamnejších múzeí Slovenské banské múzeum v Banskej Štiavnici na zrušenie.

Sme si plne vedomí zložitosti súčasnej situácie. Múzeá na základe svojho poslania na svoju činnosť potrebujú a aj budú vždy potrebovať dotácie. Je na nás všetkých, aby sme dokázali aj v súčasnosti opodstatnenosť týchto inštitúcií a zachovanie ich dôležitého miesta v rámci našej kultúry a v povedomí našej spoločnosti.

Bratislava 20.05.2011

Členovia Predstavenstva Zväzu múzeí na Slovensku